

Stichting Drents Agrarisch Erfgoed

Beleidsplan

September 2024

1. Inleiding
2. Missie en visie
3. Bestuur van de stichting
4. Comité van aanbeveling
5. Doelstellingen
6. Financiën
7. Vrijwilligers en Werkgroepen
8. Communicatie

Bijlagen

1. Visie op voor het DAE relevante onderwerpen
2. DAE Bestuur en Stichtingsgegevens
3. Taakomschrijving werkgroep Landschappelijk en Gebouwd Agrarisch Erfgoed

1. Inleiding

In Drenthe is de historie, de invloed van de natuur en de mens nog steeds zichtbaar in het landschap. Hier gaan natuur en cultuur nog hand in hand, waarbinnen het agrarisch erfgoed met zijn karakteristieke boerderijen, schuren, erven en landschapselementen beeldbepalend is. Het leven op het platteland krijgt steeds meer aandacht in onze samenleving. Klimaatagenda's en omgevingsvisies dragen hieraan bij.

Er zijn veel ontwikkelingen die van invloed zijn op het buitengebied in Drenthe, waaronder een duidelijke woningbouwopgave, toenemende recreatie en de energietransitie met haar windmolens en zonneparken. Tel daarbij op het spanningsveld tussen aan de ene kant de efficiënt opererende steeds grotere landbouwbedrijven en aan de andere kant de wens voor meer duurzame, natuurinclusieve agrarische activiteit.

Veel van deze ontwikkelingen vormen in potentie een bedreiging voor het agrarisch erfgoed dat de provincie Drenthe zo typeert. Om het behoud en de bescherming van het Drents agrarisch erfgoed te bewaken, te ondersteunen en onder de aandacht te brengen van de politiek, beleidsmakers en particulieren is daarom in 2020 een nieuwe stichting opgericht: stichting Drents Agrarisch Erfgoed.

2. Missie en visie

De stichting ziet het als haar missie om een belangrijke bijdrage te leveren aan het behoud van de landschappelijke en culturele waarden van het Drents agrarisch erfgoed. Hiertoe werkt ze aan bewustwording in brede zin en trekt ze waar mogelijk samen op met betrokken partners om te pleiten voor behoud, bescherming en duurzame ontwikkeling van het agrarisch erfgoed. Doel is dat het Drents agrarisch erfgoed een blijvend onderdeel uitmaakt van en bijdraagt aan de leefbaarheid van het platteland.

3. Bestuur van de stichting

De stichting Drents Agrarisch Erfgoed (DAE) is formeel opgericht op 22 oktober 2020. Volgens de statuten dient het bestuur te bestaan uit maximaal zeven en minimaal vijf leden. Momenteel (eind 2024) bestaat het bestuur uit 7 personen: een voorzitter, penningmeester, secretaris, communicatiedeskundige en 3 algemene bestuursleden, allen met ruime bestuurlijke en inhoudelijke ervaring.

Bestuursleden treden aan voor een periode van 4 jaar, maximaal 12 jaar. Zij komen niet voor vergoedingen in aanmerking anders dan voor gemaakte onkosten. Kosten voor het reizen naar/van vergaderingen zijn niet declarabel.

Het bestuur conformeert zich aan de statuten van de stichting en houdt zich daarnaast aan het Huishoudelijk Reglement. Dit huishoudelijk reglement wordt samen met het beleidsplan jaarlijks tegen het licht gehouden en zonodig aangepast.

Het bestuur streeft ernaar om de status van culturele ANBI te krijgen, wat een fiscaal voordeel biedt aan donateurs en kan helpen bij het verkrijgen van subsidies.

4. Comité van aanbeveling

Zoals voorgeschreven in de statuten van de stichting, is een Comité van aanbeveling samengesteld, bestaande uit gezaghebbende personen. Momenteel (2024) bestaat dit Comité van Aanbeveling uit Prof. Dr. Ir. Theo Spek en mevrouw Roelie Lubbers, register accountant en zelfstandig ondernemer. Verder wordt getracht wetenschappers te betrekken bij het werk van de stichting om haar waar nodig te steunen met advies.

5. Doel van de stichting

De stichting heeft als doel het bevorderen van het behoud en de bescherming van het gebouwd en landschappelijk agrarisch erfgoed in de provincie Drenthe in het algemeen en van karakteristieke ensembles van boerderijen, (bij)gebouwen en erven en van het Drentse cultuurlandschap in het bijzonder. Een en ander mede als bijdrage aan de leefbaarheid van het platteland en als meerwaarde voor de directe leefomgeving.

De stichting wil dit bereiken vanuit de volgende activiteiten:

1. Belangenbehartiging, lobby en aangaan van samenwerkingsverbanden

Voorbeelden: Bij verschillende nieuwbouw/verbouw projecten heeft het DAE in 2021-2024 met succes zienswijzen ingediend, in een aantal gevallen samen met gelijkgestemde partners, die erin hebben geresulteerd dat ingrijpende plannen zijn gestopt of zodanig zijn aangepast dat belangrijke erfgoedwaarden behouden konden blijven. Waar mogelijk gaat het DAE in gesprek met belanghebbenden vóórdat het tot een zienswijze hoeft te komen.

2. Uitdragen van kennis en advies, d.m.v. het organiseren van excursies, workshops, lezingen en symposia, nieuwsberichten, social media, website

Voorbeelden: in 2021-2023 zijn door het DAE verschillende drukbezochte lezingen/symposia georganiseerd: "Agrarische landschappen van Drenthe: eeuwenoud erfgoed met een grote toekomst (2021)" en "Woningbouwopgave en het Drentse agrarisch erfgoed (2023)". In 2022 is samen met de Vereniging Drentse Boermarken een symposium georganiseerd, getiteld "Markestenen terug op hun plek". Dit project krijgt momenteel een provinciebreed vervolg. In 2024 is een excursie georganiseerd voor vrijwilligers naar een monumentale boerderij aangekocht door Stichting Bosch en Vaart in het Reestdal, die een herbestemming krijgt.

In september 2021 ging de DAE website de lucht in: www.drentsagrarischerfgoed.nl.

In 2022 heeft het DAE een aantal beleidsnotities opgesteld en gepubliceerd op de DAE website die relevant zijn voor het Drents agrarisch erfgoed. Hierin wordt de visie van het DAE beschreven aangaande de volgende vijf thema's: Energietransitie, Woningbouw, Behoud Karakteristieke Bebouwing en Erven, Behoud Natuur en Landschap, Algemeen.

Voor details zie [Bijlage 1](#). Deze beleidsnotities geven het DAE handvatten voor positionering en communicatie naar politiek, beleidsmakers en particulieren. In de toekomst wil het DAE zich inzetten voor het opzetten van een digitaal platform en loketfunctie via de 12 Drentse gemeenten, voor mensen die op zoek zijn naar informatie over het Drents Agrarisch Erfgoed.

3. Aanjagen, stimuleren en ontwikkelen van initiatieven of starten van projecten al of niet in samenwerking met andere organisaties.

Voorbeelden: In samenwerking met stichting Het Drentse Landschap wordt momenteel gewerkt aan een heruitgave en actualisatie van het boek "Drentse boerenerven en tuinen (1996)" van Harry de Vroome, gerenommeerd landschapsarchitect. Ook wordt momenteel gewerkt aan een heruitgave en actualisatie van een aantal fietsroutes langs het agrarisch erfgoed in Drenthe, als opvolger van de boerenerffietsroutes die door de voormalige Werkgroep Boerenerven Drenthe in 2003 zijn uitgegeven.

4. Het al of niet tijdelijk en eventueel in samenwerking met andere organisaties het in eigendom nemen of als beperkt gerechtigde verkrijgen, vervreemden en of bezwaren van ontroerend goed.
5. Het verkrijgen van fondsen en subsidies (structureel en incidenteel) ten behoeve van de realisatie van de doelstellingen.

Met de bovenstaande doelstellingen in gedachten wordt elk jaar in september/oktober een jaarplan met begroting gemaakt, voor het volgende kalenderjaar.

6. Financiën

De stichting DAE staat ingeschreven bij de Kamer van Koophandel (KvK) met registratienummer 80672329. Alle bestuursleden staan ingeschreven als bestuurslid bij de KvK en in het UBO register van de KvK. Voor meer details zie [Bijlage 2](#).

De stichting DAE heeft een betaalrekening bij de Rabobank NL17 RABO 0361 7960 72, geen spaarrekening. Alle bestuursleden staan ingeschreven in het UBO register van de Rabobank.

Voor een overzicht van de financiële positie van de stichting DAE, zie de DAE website www.drentsagrarischerfgoed.nl voor de jaarrekeningen over 2020-2023.

Het startkapitaal van de stichting DAE bestond uit het restant op de rekening van de voormalige werkgroep boerenerven die ressorteerde onder de stichting Het Drentse Landschap. Deze werkgroep is opgegaan in het DAE. Het restant bedroeg €2077 welk bedrag begin 2021 werd ontvangen.

Jaarlijkse inkomsten zijn vooralsnog beperkt: het DAE kreeg vanaf 2021 een jaarlijkse subsidie van €2600 (jaarlijks geïndexeerd) van de provincie Drenthe, goedgekeurd in de Cultuurnota 2021-2024. Deze subsidie wordt gecontinueerd in de onlangs goedgekeurde Cultuurnota 2025-2028, met een jaarlijkse subsidie (jaarlijks geïndexeerd) van €3055 vanaf 2025.

Afgezien van de structurele bijdrage van de Provincie Drenthe, worden voor de projecten zoals genoemd onder 4.3. hierboven ook andere subsidiebronnen aangeboord. Het DAE hanteert hierbij het principe dat minimaal 50% van de projectkosten wordt bekostigd met bijdragen van derden. Dat kunnen fondsen, cursisten of projectpartners zijn in de vorm van gemeenten, culturele instellingen of bijvoorbeeld terrein beherende organisaties.

Verder is het DAE van plan toe te werken naar een donateurenbestand. Het doel is om in 2025 culturele ANBI status te krijgen; i.v.m. fiscale voordelen zal dit het opbouwen van een donateurenbestand mogelijk vergemakkelijken. Ook het verkrijgen van subsidies zal naar verwachting hierdoor eenvoudiger worden.

7. Vrijwilligers en Werkgroepen

Het DAE leunt op vrijwilligers die georganiseerd zijn in werkgroepen of op afroep beschikbaar zijn voor advies m.b.t. zaken waar zij specifieke expertise voor hebben. Vrijwilligers komen niet in aanmerking voor vergoedingen anders dan voor reiskosten. Voor bepaalde project specifieke activiteiten waarvoor mensen worden ingehuurd, kan dat anders zijn. Werkgroepen worden binnen het bestuur vertegenwoordigd door een daartoe aangewezen bestuurslid.

Sinds de oprichting van het DAE zijn de volgende werkgroepen geformeerd:

1. Werkgroep Landschappelijk en Gebouwd Agrarisch Erfgoed
Voor de taakomschrijving van deze werkgroep, zie [Bijlage 3](#)
2. Werkgroep Markestenen terug op de plek
Voor een summier beschrijving, zie onder 5.2
3. Werkgroep Heruitgave boek “Drentse boerenerven en tuinen (1996)” van Harry de Vroome
Voor een summier beschrijving, zie onder 5.3
4. Werkgroep Fietstochten langs Drents agrarisch erfgoed.
Voor een summier beschrijving, zie onder 5.3
5. Werkgroep Boerenerven
Deze werkgroep richt zich met name op het organiseren van excursies

8. Communicatie

Het DAE heeft een communicatieplan dat jaarlijks wordt geactualiseerd. In dit plan geeft het DAE weer hoe zij zich op basis van haar missie en visie wil profileren richting haar doelgroepen en hoe zij middels de inzet van communicatie haar doelen wil verwezenlijken.

Voor de verspreiding van informatie ging in september 2021 de DAE website de lucht in: www.drentsagrarischerfgoed.nl. Er wordt momenteel (2024) gewerkt aan een nieuwe versie. Verder wordt (2024) gewerkt aan een reguliere DAE nieuwsbrief.

Sinds de oprichting van het DAE in 2020 is een bestand van geïnteresseerden (particulieren, instanties, politiek, gemeenten en provincie) opgebouwd. Activiteiten van het DAE zoals symposia, workshops, lezingen enz. worden per brief, veelal met een vooraankondiging, aan deze geïnteresseerden kenbaar gemaakt. Deze informatie wordt ook toegestuurd aan lokale media voor plaatsing in de vorm van artikelen en interviews door bijv. RTV Drenthe.

De essentiële aspecten van het DAE communicatieplan komen hieronder aan bod.

1. Communicatieaanpak

Communicatiedoel en doelgroepen

Uitbouwen van de naamsbekendheid van het DAE en haar doelen bij de relevante doelgroepen:

- Stakeholders/partners (overheden, landschapseigenaren en belangenorganisaties, betrokken bij de ontwikkeling en toekomst van Drenthe)
- Eigenaren Drents agrarische erfgoed
- Geïnteresseerden in Drents agrarisch erfgoed
- Vrijwilligers
- Donateurs

1.1. Stakeholders/partners

- Provincie Drenthe
- 12 Drentse gemeenten
- LTO Noord
- Jongerenorganisatie Boeren
- Milieufederatie Drenthe
- Staatsbosbeheer
- Stichting Drents Landschap
- Natuurmonumenten
- Agrarisch Erfgoed Nederland
- Collega erfgoed stichtingen
- Rijksdienst voor het cultureel erfgoed
- Historische verenigingen

Communicatiedoel

Positieve aandacht voor het behoud en de duurzame ontwikkeling van het Drents agrarisch erfgoed door:

- uit te dragen dat de stichting DAE bestaat en gezien dient te worden als een belangrijke (gespreks)partner voor het agrarisch erfgoed in Drenthe
- verbindingen te leggen en een stakeholdernetwerk op te bouwen, om nieuwe initiatieven te stimuleren en aan te jagen en eventueel te ontwikkelen met diverse partners.

Communicatiemiddel

- Persberichten
- Thema bijeenkomsten
- Website
- Nieuwsbrief
- Persoonlijke gesprekken

1.2 Eigenaren Drents agrarisch erfgoed

Communicatiedoel

Informereren over het bestaan van de stichting DAE en haar loketfunctie. Eigenaren informeren, inspireren en enthousiasmeren om gebruik te maken van de kennis en de adviesfunctie van het DAE, zodat ze met trots en aandacht bijdragen aan het behoud en duurzame ontwikkeling van hun eigen Drents agrarisch erfgoed.

Communicatiemiddel

- Persberichten
- Website met loketfunctie
- Nieuwsbrief met actuele informatie over de activiteiten
- Via de ambtenaren (monumentenzorg/RO) van de 12 Drentse gemeentes
- Workshops en lezingen
- Excursies

1.3 Geïnteresseerden in Drents agrarisch erfgoed

Communicatiedoel

Informereren en enthousiasmeren over alle facetten (en de verhalen) van het Drent agrarisch erfgoed.

Communicatiemiddel

- Persberichten
- Website
- Nieuwsbrief
- Via educatieve programma's (afhankelijk van de vraag van de doelgroep).

1.4 Vrijwilligers

Communicatiedoel

Voor het organiseren van diverse activiteiten die bijdragen aan de doelen van het DAE zijn vrijwilligers nodig die mee kunnen helpen de activiteiten tot een succes te brengen, als onderdeel van een specifieke werkgroep of anderszins – bijvoorbeeld het organiseren van een workshop of thema-bijeenkomst.

Via nieuwsbrieven, website en eigen netwerk worden mensen gemotiveerd en enthousiast gemaakt zich als vrijwilliger aan te melden om bij te dragen aan de activiteiten van het DAE.

Communicatiemiddelen

- Website
- Nieuwsbrief
- Eigen netwerk

1.5 Donateurs

Ons cultureel agrarisch erfgoed is van onschatbare waarde en maakt een belangrijk onderdeel uit van het Drentse landschap. De boerderijen, keuterijen, schuren, erven, landerijen en landschapselementen zijn sterk beeldbepalende elementen van het prachtige Drenthe. Tezamen vormen zij de identiteit van deze prachtige provincie. Het DAE wil dat hier uiterst zorgvuldig mee wordt omgegaan zodat het behouden blijft voor toekomstige generaties en wil organisaties en andere belangstellenden de mogelijkheid bieden om vrienden te worden van dit unieke erfgoed in Drenthe.

Vrienden van stichting Drents Agrarisch Erfgoed

Als vriend van het de stichting DAE draag je bij aan het behoud en de ontwikkeling van dit uniek erfgoed. Hiervoor bieden we meerdere mogelijkheden om een bijdrage te leveren. Daarbij bespreken we welke wijze van steunen het beste bij de donateur past. Met de donatie ontvangt de donateur de nieuwsbrieven en wordt hij/zij automatisch uitgenodigd voor de diverse activiteiten van het DAE. Vormen van donatie zijn:

- Jaarlijkse donatie als vriend van stichting DAE
- Eenmalige gift aan het DAE
- Donatie in natura aan het DAE, van benodigdheden en/of kennis

Communicatiedoel

Mensen en organisaties enthousiasmeren om vriend te worden van stichting DAE.

Middel

- Website
- Nieuwsbrieven
- DAE activiteiten
- Eigen netwerk

Het doel van de stichting DAE, zoals verwoord in haar statuten, is als volgt.

De bevordering van het behoud en de bescherming van het gebouwd en landschappelijk agrarisch erfgoed in de provincie Drenthe in het algemeen en van karakteristieke ensembles van boerderijen, (bij)gebouwen en erven en van het Drentse cultuurlandschap in het bijzonder. Eén en ander mede als bijdrage aan de leefbaarheid van het platteland en als meerwaarde voor de directe leefomgeving.

Hierin wordt het DAE vanzelfsprekend geconfronteerd met allerlei maatschappelijke ontwikkelingen. Voor enkele van deze ontwikkelingen die voor het DAE met name van belang zijn heeft het DAE beleidsvisies opgesteld. Deze worden gedeeld met gemeentelijke en provinciale overheden, met als doel dat in de formulering van gemeentelijk/provinciaal beleid m.b.t. het gebouwd en landschappelijk agrarisch erfgoed in Drenthe rekening wordt gehouden met de standpunten van het DAE. De thema's die voor het DAE met name relevant zijn worden hieronder genoemd, samen met de belangrijkste aandachtspunten m.b.t. beleid waar het DAE zich op richt.

Energietransitie

- Energiebesparing karakteristieke bebouwing: maatwerk m.b.v. ervaren energiecoaches
- Energieopwekking:
  - o Maximaliseer zonnepanelen op industrieterreinen en grote landbouwschuren;
  - o Zorg bij grootschalige zonneparken voor inpassing m.b.v. karakteristieke landschappelijke en stedenbouwkundige structuren. Reserveer een deel van de project- en onderhoudskosten voor behoud en bescherming van karakteristiek landschap;
  - o Wees zeer terughoudend met de plaatsing van zonnepanelen op daken van karakteristieke boerderijen en schuren i.v.m. afbreuk aan het beeldbepalende karakter van de bebouwing. Faciliteer in plaats daarvan kleinschalige grondopstellingen van zonnepanelen bij boerderijen, mits zorgvuldig landschappelijk ingepast;
  - o Plaats geen hoge windmolens in Drenthe i.v.m. aantasting van het landschap.

Woningbouw

- Maak behoud van landschappelijk en gebouwd erfgoed één van de pijlers van ruimtelijke ordening;
- Verplicht een bouwhistorische verkenning, met waardestelling voor landschap en bebouwing;
- Verplicht consultatie van erfgoedpartners, waaronder het DAE, bij planvorming;
- Benut kansen op een nieuwe bestemming van grote boerderijen en industriële bouwwerken, met behoud van erfgoedwaarden. Verplicht inschakeling van gekwalificeerde adviseurs;

- Voer een instandhoudingsplicht in met financiële tegemoetkoming voor eigenaren van agrarisch erfgoed.

Behoud karakteristieke bebouwing en erven

- Gemeenten: waardeer ruimhartiger historische boerderijen en erven als ‘karakteristiek’ en ensembles van boerderijen als ‘beschermd dorpsgezicht’, zodat meer bescherming mogelijk is;
- Provincie: stel een plan op om karakteristieke boerderijen en erven te behouden, met subsidie van restauratie- en onderhoudskosten.

Behoud natuur en landschap

- Breng waardevolle en karakteristieke Drentse landschappen in kaart en geeft hier ruim aandacht aan;
- Benoem het behoud en de bescherming van het Drentse agrarisch landschap als nieuw instrument in de vergunningverlening bij aanleg en onderhoud van nieuwe projecten;
- Stimuleer de biodiversiteit in het Drentse agrarisch gebied.

Algemeen

- Geef het geheel aan beleidsacties vorm in een provinciaal programma *“Erfgoed, ruimtelijke kwaliteit en landschap”* dat in Drenthe nog ontbreekt. Verbind hier budgettaire consequenties aan op provinciaal en gemeentelijk niveau.

Meer uitgebreide beschrijvingen van de visie van het DAE op de bovenstaande thema’s zie hieronder.

DAE visie - Energietransitie

Het platteland verandert, agrarisch erfgoed staat onder druk. Oude boerderijen voldoen zelden aan moderne eisen voor een in energieopzicht duurzame woon- en werkomgeving. Het verduurzamen van oude (woon)boerderijen is een forse opgave, zeker voor individuele boerderijeigenaren en des te meer waar behoud van karakteristiek erfgoed relatief makkelijke oplossingen in de weg staat. Zonnevelden en windmolenparken ontstaan waar het economisch en technisch het voordeligst is. Bij de landschappelijke inpassing hiervan staan het behoud en de versterking van het karakteristieke agrarisch landschap niet voorop.

Energiebesparing

Mogelijkheden om energie te besparen zijn vaak niet afgestemd op het bouwtechnische karakter van historische boerderijen. Vloer-, muur- en dakisolatie zijn daar niet altijd eenvoudig te realiseren of zijn zeer kostbaar. Vervanging van enkel door dubbel glas vergt veelal bredere kozijnen, iets wat afbreuk kan doen aan het historische karakter van een boerderij en bij een monumentaal pand vaak niet is toegestaan.¹ Bij dakisolatie en het

---

¹ Toepassing van dun vacuüm glas of dun dubbel glas speciaal voor monumenten met oud glas aan de buitenkant en gewoon glas aan de binnenkant is soms mogelijk maar is zeer kostbaar.

vervangen van dakpannen wordt nogal eens gekozen voor nieuwe glanzende dakpannen, die niet passen bij het historische karakter van de bebouwing.

Toch geldt voor elk gebouw, ook voor cultuurhistorisch waardevolle gebouwen, dat in kaart brengen en uitvoeren van doeltreffende isolatiemaatregelen de eerste stap moet zijn op weg naar een meer duurzame energiehuishouding. Een belangrijke rol dient hierin weggelegd te zijn voor deskundige gemeentelijke of provinciale energiecoaches die in staat zijn maatwerk te leveren. Samen met eigenaren van erfgoed kunnen dan realistische stappenplannen opgesteld en uitgevoerd worden.² Zo kan een hybride luchtwarmtepomp met een hoger elektriciteitsgebruik het gasgebruik sterk verminderen, ook bij minder goed geïsoleerde karakteristieke panden.

Energieopwekking

Plaatsing van zonnepanelen op industrieterreinen, daken/schuren is de meest voor de hand liggende manier om bij woningen/bedrijven elektriciteit op te wekken.

Plaatsing van zonnepanelen op de daken van veelal rietgedekte karakteristieke boerderijen en schuren is niet altijd goed mogelijk en doet nogal eens afbreuk aan het beeldbepalende karakter van de bebouwing en dient dan niet te worden toegestaan. Mits zorgvuldig landschappelijk ingepast is een kleinschalige veldopstelling (op grond met agrarische bestemming) of grondopstelling (op grond zonder agrarische bestemming) wat het DAE betreft dan de aangewezen weg.

Grootschaliger zonnevelden dienen ingepast te worden met gebruik van karakteristieke landschappelijke en stedenbouwkundige structuren, bijvoorbeeld door bestaande houtwallen of singels te gebruiken als coulissen. Het DAE zou het toejuichen als regelgeving erin voorziet dat een materieel deel van de project- en onderhoudskosten dan aangewend wordt voor behoud, bescherming en versterking van het karakteristiek agrarisch landschap waarin het zonneveld geplaatst wordt.

Lage windmolens nabij boerenbedrijven hoeven geen afbreuk te doen aan het karakter van het boerenlandschap en kunnen daar een goede optie zijn, mits goed landschappelijk ingepast. M.b.t. monumenten, beeldbepalende objecten en beschermde dorps/stadsgezichten dient bij plaatsing van lage windmolens ruim afstand van deze objecten in acht te worden genomen.

Het DAE is geen voorstander van hoge windmolens in Drenthe, in verband met de aantasting van het landschap.

Kleinschalige veld/grondopstellingen van zonnepanelen en/of lage windmolens kunnen daarnaast een rol spelen in de energieopwekking voor clusters van bewoners binnen dorpen/ buurtschappen.

---

² Speciaal voor gebouwen met monumenten status zijn i.v.m. de veelal hogere kosten aparte subsidies mogelijk.

DAE visie - Woningbouw

Nederland staat momenteel voor een grote woningbouwopgave. Hierbij gaan er stemmen op om die opgave meer en meer in de oostelijke helft van het land uit te voeren. Hoewel het landelijk beleid uitgaat van concentratie rond de stedelijke centra zal de druk op het Drentse platteland, en daarmee het agrarisch erfgoed, toenemen.

Stedenbouwkundige verkenningen tonen aan dat de woningbouwopgave ook de komende decennia goed is op te vangen middels verdichting van het bestaand stedelijk gebied. Het DAE is daarvan een voorstander. In de steden, althans aan de randen daarvan pleit het DAE niet voor hoogbouw.

De mogelijkheid om in te breiden in karakteristieke dorpskernen ligt wat het DAE betreft gevoelig. Hier dient terughoudend en uiterst zorgvuldig mee om te worden gegaan om het beeldbepalende karakter van historische dorpsgezichten en ensembles van boerderijen en erven te behouden.

Met betrekking tot mogelijke nieuwe woningbouwlocaties in het landelijk gebied pleit het DAE voor een zorgvuldige ruimtelijke ordening waarbij behoud van het landschappelijke en gebouwde erfgoed één van de pijlers is. Vergelijkbaar met de aanpak van monumenten wordt voor het landschap en de bebouwing een bouwhistorische verkenning met waardestelling voorgesteld. Bij de planvorming dienen de erfgoedpartners, waaronder de stichting DAE, geconsulteerd te worden.

Woningbouw kan zeker ook kansen bieden voor een nieuwe bestemming en daarmee de instandhouding van grote boerderijen en grote industriële bouwvolumes, mits het behoud van de erfgoedwaarden van gebouwen en erven bij de planvorming vooropstaat. Inschakeling van gekwalificeerde adviseurs door de initiatiefnemers is hierbij noodzakelijk.

Het agrarisch erfgoed is overwegend in bezit van particuliere eigenaren. Het DAE pleit voor een instandhoudingsplicht en ter compensatie een fiscale of financiële tegemoetkoming voor eigenaren.

DAE visie - Behoud Karakteristieke Boerderijen en Erven

Het aanzien van een groot deel van Drenthe wordt traditioneel bepaald door het dorp als onderdeel van het landschap. Beeldbepalend zijn de oude eiken met daaronder ensembles van rietgedekte boerderijen en schuren.

De Drentse boerenhoeve vormt een essentieel onderdeel van het esdorp. Het is zelfs niet overdreven te zeggen, dat de oude hoeven de Drentse dorpen “maken”. Zonder deze boerderijen zou de essentie van het esdorpenlandschap verloren gaan. Des te meer reden om voor hun behoud blijvend zorg te dragen.³

Dat behoud is de laatste decennia onder grote druk komen te staan. Dit is deels het gevolg van de schaalvergroting in de agrarische sector, waardoor kleine boerenbedrijven zijn verdwenen en dus ook de boerderijfunctie van veel gebouwen en erven in de dorpen.

Van de ruim 80.000 boerderijen die Nederland in 2005 telde is slechts 7% als monument aangemerkt. Voor eigenaren van monumenten bestaat de verplichting tot instandhouding en onderhoud. De gemeente dient nakoming daarvan te handhaven. Landelijk zijn er mogelijkheden van subsidie voor instandhouding en onderhoud van monumenten.

Boerderijen die niet aangemerkt zijn als monument genieten uitsluitend enige bescherming indien deze als ‘karakteristiek’ in het gemeentelijke bestemmingsplan zijn opgenomen. Dat houdt ondermeer in dat uitsluitend bij onherstelbaar verval tot sloop mag worden overgegaan. Landelijke regelingen voor financiële steun voor de instandhouding en onderhoud van dit soort boerderijen ontbreken.

Traditionele boerderijen en bijgebouwen die geen enkele status hebben, zijn “vogelvrij”, terwijl in een aantal gevallen, gezien de samenhang met de omringende bebouwing en het landschappelijk beeld (oud geboomte, hagen, hekwerken, verharding), instandhouding wel degelijk gewenst is. Aangezien gemeenten terughoudend zijn met de aanwijzing van een pand/boerderij/erf als ‘karakteristiek’ is het aanzien van het Drentse dorp snel aan verandering onderhevig geweest. De stichting DAE roept de Drentse gemeenten daarom op na te gaan of (ensembles van) traditionele boerderijen, schuren en erven, die niet de status van ‘monument’ of ‘karakteristiek’ hebben, ruimhartiger gewaardeerd kunnen worden als ‘karakteristiek’, zodat meer bescherming mogelijk is. Ook de aanwijzing tot ‘beschermd dorpsgezicht’ dient daarvoor vaker dan nu het geval is, als instrument te worden ingezet.

De stichting DAE roept de provincie Drenthe daarnaast op om op provinciaal niveau een plan te ontwikkelen om karakteristieke boerderijen en erven te redden, ondermeer met subsidies van restauratie- en onderhoudskosten.

---

³ Werkgroep Brinken, *Brinkenboek, van Gorcum, Assen 1981*

DAE visie - Behoud Natuur en Landschap

Het Drentse landschap is in de loop der eeuwen sterk aan verandering onderhevig geweest. Ontginning van woeste gronden en heidevelden en sinds het midden van de vorige eeuw grootschalige ruilverkavelingen hebben hun sporen nagelaten. Deze ruilverkavelingen gingen gepaard met grootschaliger en intensiever agrarisch gebruik van de grond. Naast grotere opbrengsten bracht dit ook een afname van karakteristieke landschapselementen en biodiversiteit met zich mee.

Het DAE zet zich in voor behoud en onderhoud van karakteristieke agrarische landschappen in Drenthe zoals het esdorpenlandschap, de randveenontginningen met karakteristieke wegdorpen en opstreckende verkavelingen en de grootschalige en kleinschalige veenontginningen in de voormalige moerasgebieden. Te vaak leiden ingrepen in het landschap tot het opruimen, doorsnijden versnipperen en onherkenbaar maken van structuren en elementen. Te weinig wordt hierbij gelet op de grote structuren – denk aan karakteristieke verkavelingen – en de kleinere structuren die zo kenmerkend zijn voor deze landschappen. Denk aan landschapselementen waar deze nog aanwezig zijn, zoals houtwallen, boerengemaksbosjes, sloten en madelanden. Het DAE roept Drentse gemeentes en andere organisaties op om deze structuren en landschapselementen te onderkennen, te behouden en dit als agrarisch erfgoed te beschermen, bijvoorbeeld waar dit erfgoed bedreigd wordt door grootschalige landbouw en/of woningbouw, energieprojecten, klimaat- en milieumaatregelen.

In Drenthe hangen cultuurhistorie, landschap en natuur nauw samen. Het DAE roept de Drentse gemeenten op grondig de waardevolle en karakteristieke agrarische landschappen in hun samenhang in kaart te brengen en te beschrijven en hieraan ruim aandacht en bekendheid te geven. 'Onbekend maakt onbemind'. Laat het omgekeerde waar zijn: 'Bekend maakt bemind'. Vraag van eigenaren en initiatiefnemers om nadrukkelijk rekening te houden met waardevolle agrarische landschappen en deze waar mogelijk te ontzien. Benoem het behoud en de bescherming van het Drentse agrarisch landschap als nieuw instrument in de vergunningverlening bij de aanleg en het onderhoud van nieuwe projecten.

Het DAE doet verder een beroep op Drentse gemeentes, de provincie, LTO Noord, TBO's en bewoners van voormalige agrarische percelen om doeltreffend de bescherming en het herstel van de biodiversiteit in het Drentse agrarisch gebied te stimuleren. Ecologisch bermbeheer, spuitvrije en injectievrije zone's naast sloten, minder frequent maaien, inzaaien van braakliggende percelen met granen en inheemse bloemmengsels t.b.v. insecten en zoogdieren, stoppen met bestrijdingsmiddelen incl. roundup en gebruik van ruige stalmest i.p.v. kunstmest, zorgen voor aanwezigheid van oppervlaktewater in droge perioden - dit is slechts een selectie van mogelijkheden om de biodiversiteit in het Drentse agrarische landschap te behouden en te herstellen. Maak hierbij gebruik van bestaande karakteristieke agrarische landschapsstructuren en landschapselementen zoals beken, beekdalen, houtwallen, bermen, droge en natte plekken in het landschap. Herstel en versterk deze waar mogelijk, ondersteund door kennis en subsidie.

Leden van het bestuur van stichting Drents Agrarisch Erfgoed (eind 2024)

Bert Bouwmeester, voorzitter
Arie van Haeringen, secretaris
Pieter Brink, penningmeester
Ingrid Mascini, Communicatie deskundige
Jan Grotenhuis
Jacqueline Muffels
Willem Bierens

Stichtingsgegevens

De stichting Drents Agrarisch Erfgoed staat ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder KvK nummer 80672329. De contactgegevens van de stichting zijn:

Stichting Drents Agrarisch Erfgoed
Nijlande 1
9452VA Nijlande
stichtingdae@gmail.com

Het bankrekeningnummer van de stichting is NL17 RABO 0361 7960 72

DAE Werkgroep Landschappelijk en Gebouwd Agrarisch Erfgoed

Doel

Beoordelen van ontwikkelingen en plannen aangaande het landschappelijk- en gebouwd agrarisch erfgoed in Drenthe. Dit kan op eigen initiatief van de werkgroep maar ook n.a.v. vragen van het bestuur van de stichting DAE of n.a.v. vragen van instanties of particulieren.

Een belangrijke taak van de werkgroep is om te fungeren als vraagbaak voor particulieren die advies nodig hebben om hun plan of ontwikkeling m.b.t. karakteristiek agrarisch erfgoed verder te krijgen. Bijvoorbeeld waar het gaat om aanpassingen van karakteristieke bebouwing; hoofdgebouw of bijgebouwen als schuren of stookhok. Maar ook om de samenhang van de bebouwing met erf en landschap.

Cultuurhistorie en ontstaansgeschiedenis, zowel van landschap, erf als bebouwing, zijn vaak beeldbepalend. De werkgroep integreert expertise op het gebied van landschap en erven (beplanting, soortenkeus, omgeving) met specifieke kennis van restauratie- en verbouwingen.

Ook werkt de werkgroep samen met andere partijen in Drenthe. Zo kan voor inrichting van een erf doorverwezen worden naar Landshapsbeheer Drenthe.

Werkwijze

Algemeen

Als onderdeel van haar werkzaamheden kan het nodig zijn dat de werkgroep informatie opvraagt bij gemeentelijke/provinciale instanties of contact heeft met andere erfgoedpartijen in Drenthe.

Verder kan de werkgroep, waar mogelijk, proactief inventariseren welke plannen er binnen de Drentse gemeenten ontwikkeld worden die invloed hebben op karakteristiek landschappelijk & gebouwd agrarisch erfgoed, zodat tijdig bestudeerd kan worden of bemoeienis van het DAE met deze plannen gewenst is.

Eventuele vervolgacties naar gemeentelijke/provinciale instanties of andere erfgoedpartijen namens de stichting DAE kunnen alleen gedaan worden door het DAE bestuur, na advies van de werkgroep.

Advies aan particulieren

De werkgroep gaat graag met vraagstellers in gesprek, op locatie, om erfgoedwaarden en de vragen daaromtrent in beeld te krijgen en te beoordelen hoe vervolgens - indachtig de doelstelling van de stichting DAE - advies gegeven kan worden.

Idealiter wordt eerst gekeken naar landschap en in samenhang daarmee naar erf en gebouwen. Wat hebben vragers/bewoners in gedachten en hoe verhouden hun plannen zich tot het agrarisch erfgoed op hun locatie en omgeving? Na dit adviserend gesprek kan de vraagsteller mogelijk verder of heeft men nog behoefte aan nader advies. Heeft men bijvoorbeeld nader (historisch) onderzoek nodig, gebouwd en/of ongebouwd, een restaurateur, architect, landschapsarchitect-/adviseur, anders? De werkgroep kan dan objectief meerdere experts aandragen waar de werkgroep vertrouwen in heeft, met de aanbeveling dat de vraagsteller daar uit kiest.

Vragen komen normaliter via de website van de stichting binnen bij de secretaris van de stichting. De secretaris stuurt de vraag dan door naar de werkgroep waarbij de hierboven genoemde gang van zaken aan de vraagsteller wordt meegedeeld, samen met de mededeling dat de werkgroep met de vraagsteller contact zal opnemen.